

Mededelingen Heemkring Haaltert

6e jaargang - Nr 1

Van de Redactie

Heel wat leden hernieuwden reeds hun lidmaatschap, waarvoor hartelijk dank.

Toch zijn er nog een aantal die het, wellicht door een kleine vergetelheid, nog niet deden.

Doe het vandaag nog !

Stort het bedrag van 200,-fr. (gewone leden) of minimum 300,-frank (steunende leden) op rekeningnummer 439-5083061-63 van HEEMKRING Haaltert.

Zo mis je de volgende nummers van ons tijdschrift niet, met o.m. een speciaal nummer over de St. Gorikskerk.

*** Zondag 11 mei - Vlasmis

Tentoonstelling kerkschat van de St. Gorikskerk.

Een organisatie van Davidsfonds - Kerkfabriek en Heemkring.

Denderhoutem 1807

Langdurig dispuut om de plaats van grafmaker

In ons boek "Denderhoutem, de St.-Amandusparochie, vroeger en nu" staat heel kort het geval Kieckens-Van de Weghe vermeld. Wij gaan nu uitvoerig op deze zaak in, aan de hand van de correspondentie van pastoor Fransman die destijds de afgezette Kieckens terzijde stond.

Ten tijde van de Franse heerschappij in onze gewesten - einde XVIII° en begin XIX° eeuw - had Denderhoutem een grafmaker in dienst met name PETER KIECKENS. Hij vervulde zijn taak in zijn buurt, toen "de Plaetse" geheten, want het kerkhof bevond zich dan helemaal rondom de kerk. Het moet zijn dat er met onze man iets misgelopen was, want vanaf 1 januari 1807 werd Kieckens door de toenmalige burgemeester (= meier), Petrus-Joannes Buyl, uit zijn ambt ontzet en voorlopig vervangen door JUDOCUS (VAN ?) DE WEGHE.

De meier deelde zijn beslissing op 2 januari 1807 per brief mede aan de pastoor. Deze mededeling luidde als volgt :

" Denderhoutem, 2 January 1807
" Den Meier der commune van Denderhoutem
" Aen den heere pastor van de selve commune.
" Mijn heer
" Den Grafmaecker deser Commune in sijne bedieninge ge-
" suspendeert synde door die het behoord, wordt provi-
" soirelyck geremplaceert door judocus van de weghe.
" t' uwer informatie
" Mijn heer groete Ul
" (w.get.) p: j: buyl
" m^{re}

Die pastoor, toevallig heette hij FRANSMAN, kon die afzetting niet zo maar dulden en vroeg uitleg aan genoemde magistraat Buyl.

De brief van de pastoor, in verstandhouding met zijn kerkmeesters, bevatte kort samengevat het volgende : (1)

1. grote verwondering om de afstelling van de grafmaker, ambtenaar door de kerkmeesters "... Wettighlyck aengesteld".
2. er wordt in het schrijven van de meier met geen woord gerept over de reden waarom Kieckens ontslagen werd!
3. de meier wordt ten spoedigste verzocht ; "... t'expliqueren ende te declareren DOOR WELKE AUTHORITYT ende voor welkdaenige oorsaecke die suspensie is uytgesproecken".

Dit schrijven aan de magistraat werd besloten met de handtekeningen van Fr. C. Fransman, "pastor ende 1^{en} kerkmeester; jacobus de pelsmaecker, kerckmeester, joannes-amandus van malder, kerckmeester, pieter-joannes D'hondt, kerckmeester.

Op 5 januari volgt een kort antwoord van Buyl aan de pastoor waarin de mededeling staat dat heel de zaak naar Gent wordt gezonden, naar de prefect van het Schelddedepartement. (2) Vermits de burgemeester zich van de zaak ontmaakt en doorschuift naar zijn "... superieure autorityten ..." doet de pastoor dat ook : hij geeft aan de bisschop, Mgr. de Broglie, de hele affaire in een lange (latijnse) brief te kennen, en vraagt de volle steun van Mgr. om Petrus Kieckens terug in zijn ambt te helpen herstellen.

Om welke reden had Buyl grafmaker Kieckens dan eigenlijk geschorst ? We krijgen het antwoord op deze vraag van pastoor Fransman in zijn schrijven aan de Gentse bisschop.

- (1) Het archief van het bisdom te Gent bewaart de nota's hieromtrent van pastoor Fransman. Deze nam zorgvuldig kopie van de ganse briefwisseling.
- (2) Zoals bekend hadden de Fransen ons land ingedeeld in negen departementen; deze kwamen nagenoeg overeen met onze provinciën, behalve de benaming. Oost-Vlaanderen heette toen : Département de l'Escaut".

Kieckens had een graf buiten de lijnen gedolven, nl. onder het Calvariekruis dat aan de achterzijde van het koor aan de muur was gehecht. Bij het Kruis stonden ook Maria en Joannes, de Evangelist. (3)

Het was - steeds volgens de pastoor - een aloude gebruik dat voorname ingezetenen, mits aanvraag bij de pastoor een betaling van een speciale retributie van 6 florijnen aan de kerk, een graf kregen op die speciale plaats. De kleine Judoca De Cock overlijdt in augustus 1806. Op haar sterfbed had ze aan haar vader gevraagd haar laatste rustplaats te krijgen onder het Calvariekruis. Vader De Cock, bekend met de plaatselijke toestand, begeeft zich bij de grafmaker om het verzoek van zijn dochter over te maken en in te doen willigen. Maar grafmaker Kieckens wenst zekerheid en verwijst De Cock naar de pastorie ... Hier krijgt vader De Cock van pastoor Fransman genoegdoening en mag zijn dochter daar aan de aarde toevertrouwen. Pastoor Fransman was zich van geen kwaad bewust, vermits dit steeds zonder voorafgaandelijke kennisgeving aan de burgemeester was geschied...

Enige maanden later komt dan de reactie van burgemeester Buyl: Petrus Kieckens wordt stante pede afgesteld en vervangen door Judocus Van de Weghe. De reden wordt blootgelegd : Kieckens had een graf gedolven buiten de gewone rijen ! In zijn schrijven aan de bisschop legt pastoor Fransman ook de precaire financiële situatie van Kieckens bloot : drie kinderen met daarbij de inwonende ouders van zijn vrouw. Bovendien is Kieckens een arm, maar braaf man ! Er komt blijkbaar niet veel schot in de kwestie want op 10 maart 1807 bericht de pastoor aan de bisschop dat hij een schrijven heeft gestuurd aan de Heer Prefect te Gent om ten gunste van de grafmaker tussen te komen.

(3) Bij onze studie over de "St. Amandusparochie" hebben we alleen in dit dossier melding gevonden van deze Calvarie. Verdween die voorgoed met de werken aan de kerk in 1834 of 1898 ? In gemelde parochiegeschiedenis werd het jaar van afzetting van Kieckens verkeerdelijk als 1804 gedrukt, dit gebeurde in 1807.

De pastoor heeft ook de steun gekregen van de vrederechter te Ninove, Mr. Blondel. Deze had goede hoop gegeven op een goede afloop.

Meer vonden we niet in het dossier Fransman over de zaak Kieckens. Toch wensen we een paar feiten aan te halen die ons laten vermoeden hoe de zaak misschien afliep.

1. Het overlijdensregister van Denderhoutem vermeldt op 7 maart 1840 de overledene JUDOCUS de WEGHE, oud 76 jaar, geboren te Ninove (omstreeks 1764); werkman, woonachtig in de gemeente (= Denderhoutem); zoon van Michiel de Weghe.

Dat als beroep "werkman" aangegeven is zal gewoon zijn omdat Judocus op dat ogenblik geen grafmaker meer was, wel zijn zoon. De twee aangevers van dit overlijden waren trouwens : Jacobus de Weghe, 46 jaar, zoon van overledene, grafmaker, en de gebuur Frans de Clercq.

Enige jaren nadien, op 14 januari 1848, overlijdt JACOBUS de WEGHE, "graefmaecker van beroep", 53 j. in zijn woning op de "Plaetse". Hij was de man van Joanna-Catharina Van Rossen en de zoon van JUDOCUS de WEGHE en Anne-Marie Van der Linden. Tien maanden later overlijdt te Denderhoutem ROSALIA de WEGHE, (op 27 oktober 1848). Zij was "huysvrouw" van Petrus Noynaert, "graefmaecker", en dochter van Jacobus de Weghe.

Nu is het goed geweten dat zulke ambten vaak van vader op zoon (en hier zelfs op de schoonzoon !) overgingen. We menen dan ook te mogen stellen dat Denderhoutem sinds januari 1807 als grafmaker heeft gehad : Judocus (Van) de Weghe, na hem zijn zoon Jacobus; deze tot aan zijn dood. Daarna de schoonzoon van Jacobus de Weghe : Petrus Noynaert.

We vonden de overlijdensakte van Kieckens niet terug.

Een 2e feit is dat het hoegenaamd niet uit te sluiten is dat Pastoor Fransman, geen genoegdoening krijgende in de zaak Kieckens, ofwel zijn overplaatsing aangevraagd had, ofwel dat de bisschop zelf hem verplaatste. Hoe dan ook : we zien deze pastoor de parochie verlaten voor de O.L.Vrouwparochie te Dendermonde in het voorjaar van 1808, dus kort na de feiten. De moeilijkheden omtrent de grafmaker waren voor Fransman ineens van de baan. Kieckens heeft o.i. zijn plaats aan de gemeente nooit teruggekregen ...

Wat met de dualiteit Terjoden - Terheiën (Trèjen)

(slot)

De lange zoektocht naar de oorsprong van de wijknaam "Terjoden" hebben we beëindigd, maar nu blijkt dat vooral lezers die slechts het laatste jaar met dit tijdschrift vertrouwd zijn en dus onwetend betreffende datgene wat daaraan voorafging, toch enigszins in verwarring zijn gebracht, zich afvragend; hoe zit het dan met Trèjen van ter heiden of terheiën ? We herhalen : die uitleg blijft nog steeds gelden. Anderzijds heeft de enigszins kritische lezer, die van meet af aan de zoektocht op de voet volgde, zich hoogstwaarschijnlijk toch reeds de vraag gesteld : hoe ontstond dan die dualiteit ? Hoe komt het dat "Terjoden" als officieel erkende en gebruikte naam gehanteerd wordt (ook in de volksmond ter plaatse en in al de omringende gemeenten, "Trèjen"), terwijl de twee benamingen noch fonetisch noch in verklaring iets met elkaar gemeen hebben ?

Het is ons opgevallen dat de door E.H. J. De Brouwer aangehaalde toponiemen met betrekking op heide, toegevoegd aan een veld, dreef, of kerkhofkapel te Haaltert, toch uitsluitend voorkomen in de nabijheid van het hof Ter Heiden, gestaan en gelegen op het grondgebied van Haaltert, zij het vlak bij de grens met Erembodegem. Dit is nog altijd een heel eind verwijderd van de oude woonkern, Terjoden -Dries, terwijl met het zo hardnekkig gebruikte "Trèjen" toch in hoofdzaak de Erembodegemse wijk bedoeld wordt. We zochten naar een mogelijke verklaring.

De oude woonkern Dries breidde zich verder uit langsheen de Driesstraat - nu Langdries -, de Binnenstraat (eertijds Loozenweg en slechts een "stretjen") en de Charlotteweg (eertijds Moes- of Mozestraatje, ook een "stretjen") tot aan en langsheen de Ninovestraat, toen grens tussen Haaltert en Erembodegem. De Haaltertkant van de Ninovestraat heette toen nog Zwarthaar en ook daar gebeurde hetzelfde.

Waar eindigt en waar begint juist een wijk of gehucht ?

Dit is soms moeilijk te bepalen. Hoe dan ook, het was pot één nat ; ze buurttten bij elkaar, dronken pint en borrel met elkaar, vierden, twistten en kermisten met elkaar; ze deelden elkaars vreugden en elkaars rouw, kortom het was éénzelfde echte levensgemeenschap en de dorpsgrens bestond slechts officieel. Aan de Erembodegemkant van de Ninovestraat breidde die leefgemeenschap zich steeds verder uit in de richting van het huidige centrum met kerk en school. Na de aanleg van de spoorlijn Brussel-Kortrijk, gebeurde net hetzelfde in een nu versneld tempo langsheen de steenweg Aalst-Geraardsbergen. Richting Haaltert ging de uitbreiding ongeveer tot aan het Rustoord St.- Elisabeth, gekend als "De Made" - en zou daar gedurende verschillende jaren tot stilstand komen. Sprak men van die leefgemeenschap of het nu het Haaltertgedeelte of het Erembodegemgedeelte betrof, men sprak van "Trèjen". Men kwam van Trèjen, ging naar Trèjen was van Trèjen. Het heette zowel "op Trèjen on de stousje als 't Holjtert on de stousje". Administratief was en bleef het Erembodegemgedeelte : Terjoden.

Gezien de gekende herkomst van de heide-toponiemen leek het er eerder op dat "Trèjen" wel eens van meer Haaltertse oorsprong kon zijn. Gezien het om eenzelfde leefgemeenschap ging, gebruikt zowel voor die van Erembodegem als voor die van Haaltert. Wanneer omgekeerd hetzelfde gebeurde met de van Erembodegemse oorsprong "Terjoden", dan waren de beide benamingen als twee drijvende ijsscholen over elkaar geschoven, één geworden, samen vergrijsd in de tijd en daardoor nog moeilijk van elkaar te onderscheiden.

Gedurende lange tijd scheen ons dit een aanvaardbare hypothese doch op de lange duur toch ook niet bevredigend. Zowel het Zwarthaar van toen als Terjoden-Dries, lijken ons toch te verwijderd van het Eiland en voormalig hof Ter Heiden, om de toponiem Trèjen te verklaren die in hoofdzaak bedoeld blijft om de vroegere Erembodegemse wijk aan te duiden die zich uitstrekt tot aan de steenweg Aalst-Ninove en daar aanleunt bij Aalst en Welle. Zoeken dus of we nog ergens anders aanwijzende toponiemen konden vinden.

In de renteboeken van de H. Geest van Aalst, 1351 en 1380 hadden we terloops reeds genoteerd "lant dat men hede de heide" - "een sticke lands op de heide", maar een aanwijzing waar die in Erembodegem gelegen waren ontbrak. We maakten dan ook dankbaar gebruik van het nog niet zo lang verschenen Curen-bouck van Heerenbodegem, getrocken ende vernieuwt uyt eenen ouden parckemynen (perkamenten) gelycken bouck, geschreven in 't jaer ons Heeren 1590, ten versoucke van Heer Jacob van der Smissen, pastor van Heerenbodegem geweest zynde, van in 't jaer 1556, welcken bekend den selven geschreven te syn geweest by der handt van heer Daniel van der stock ten jaere 1514 ende voor delen uyt heer jans thasen bouck ten jaere 1513 gewesen successive pastors alhier van heerenbodegem ..." (1)

- We vinden eerst "het stuck landt int hyebrouck onder bouchoutbergh ... de partyen landen omliggende van Affligem ..." Gezien de ligging komt dit niet in aanmerking (Blz.34 nr.1). Verder op Blz. 54 - nr. 11
- Item noch een veldeken genaemd het edeken suytoost den herwegh van geeraertsbergen, noordwest de waeterlee van de venne" (zie kaart Terjoden - F - 3, tijdschrift nr. 2 - jaargang 5 - 1985). Ede zou duiden op aanvankelijk onbebouwde grond met struikgewas en heide begroeid, later afgebrand om de gronden in kultuur te brengen.

Item noch de veldekens genaemt 't corael veldeken (nu Krealeveld) en 't hof ter Heijden veldeken ..." (Blz. 60 nr. 5). We belanden terug bij het hof ter Heiden, het uitgangspunt. Het blijft schaars, we kunnen het moeilijk aannemen. Het gekke is dat we nu niet langer een vraagteken plaatsen achter "Terjoden" maar opnieuw achter "Trèjen". En plots, van waar komt het, schijnt er licht in de duisternis : Denderhoutem, de turfboeren, heide, Venne, Watervenne, Provenne, daar moet het verklarend verband in schuilen !!!

Bij het voormalige hof Ter Heiden vloeit de Bonte- of Molenbeek door een smal dal, als door een groeve, slechts enkele meters breed aan beide zijden. Er is hier geen langzame natuur-

lijke helling van weide- en akkerland naar de beek toe; dit is afgegraven, de bermen staan er als stille getuigen bij. Aan de Denderhoutemkant is het grote niveauverschil tussen de straat en de daar langs gebouwde woningen op de berm zeer opvallend. Hier zijn turfstekers aan het werk geweest. Vóór die tijd groeide boven op die turf heide, de toponiemen verwijzen ernaar.

De Venne, dit duidt op veen. Veen is een sponsachtige met water verzadigde grond, bestaande uit een opeenhoging van organisch materiaal, van afgestorvene en nog onvolledige gemineeraliseerde, duidelijk erkenbare resten van vroegere vegetatie. Het is het voorstadium van turf en werd destijds evenals turf in plaggen afgestoken om als brandstof te worden gebruikt. Op plaatsen waar er een dikkere laag aanwezig was ontstonden daarna veenpoelen. Wie zich de Venne weet te herinneren zoals ze er uit zag vóór de aanleg van de autostrade en de gebouwen van de Regie der Wegen, weet nog hoe diep de meersen daar gelegen waren, destijds herfst en winter voor een deel onder water of ijs. Vóór het afsteken van de veenlaag, moet ook daar heide tot de aanwezige vegetatie hebben behoord. De verklaring voor de toponiem Edeken, sluit daar bij aan. Ook nu nog vindt men heide op de veengronden in gebieden waar die voorkomen.

De Provenne (versta vóór-venne, ibidem, blz. 57 - nr. 12) gelegen aan de steenweg Aalst-Geraardsbergen tussen de Dreefstraat en de Beekstraat, moet duidelijk de overgang geweest zijn naar het uitgesproken veengebied met dan ook, maar dan in mindere mate, reeds dezelfde kenmerkende vegetatie.

De Watervenne, minder gekend, in het oostelijke gedeelte van de wijk (kaart, D en E - 4). Voor deze geldt dezelfde uitleg als voor de voorgaande twee.

Zo gezien wordt het plots heel wat aannemelijker : heiderelicten in lang vervlogen tijden, zowel in het westelijke, noordwestelijke als in het oostelijke en zuidwestelijke gedeelte van de wijk. Terheiën moet voor Erembodegem toen geweest zijn wat bv. Asse-Ter-Heide voor Asse is, Erembodegem-Terheiën vóór dat het ooit Erembodegem-Terjoden werd.

Aldus natuurhistorisch te verklaren is dit dank aan de overlevering eeuwenlang bewaard gebleven, levendig alsof het pas gisteren betref. Vergelijken we de oudste schrijfwijze ter heyen - waar de Y en de J eenzelfde functie hadden - dan is het schijnbare dialect zelfs geschrevenoorspronkelijk. Fonetisch verdwijnt alleen de E tussen de T en de R.

Het agrarische landschap werd door de eeuwen heen langzaam maar grondig gewijzigd. Geen mens kon zich na verloop van tijd nog voorstellen hoe het hier eertijds geweest was. Geen mens was er zich dan ook nog van bewust waar de naam "Trèjen" vandaan kwam. Er was een Jozef De Brouwer nodig om ons dat te vertellen. In die aangewezen richting hebben we gepoogd nog meer materiaal te vinden.

Hoe dan ook, in de loop van tijd en historie vestigden zich hier mensen, een beetje anders van voorkomen, met leefgewoonten wellicht niet helemaal konform aan deze van de plaatselijke bevolking. Het stigma dat kleefde aan hun ras- en familienaam werkte zo sterk door, dat het niet alleen de naam werd voor de kleine plaats waar ze woonden, maar weldra ook voor het omliggende. De oude wijknaam - wellicht nooit zozeer gebonden aan een nauw omschreven wijk van één enkel dorp, maar eerder aan een landschapstype - werd erdoor verdrongen. In officiële stukken verdween dan ook dit spoor. Voor Erembodegem werd het "Terjoden".

Opnieuw gingen eeuwen voorbij, opnieuw vergat men waar ook die uitzonderlijke opvallende naam zijn oorsprong had gevonden, behalve hier en daar in de overlevering. Voor wie naar bewijzen zocht volstond dit niet. In bevoegde kringen wist men dat de familienaam vanaf de 13e eeuw voorkwam, de ene wist niet dat dit toen ook hier reeds het geval was, de andere was niet vertrouwd met de welbepaalde plaats.

Er ontbraken altijd ergens schakels, de leemte werd opgevuld met eigen hypothesen, zekerheid ontbrak. De eenvoudige volksmens die weinig of niets van geschiedenis afwist en met zijn ongecompliceerde, schijnbaar naieve logika oordeelde, "Terjoden, dat moet toch een plaats zijn waar ooit eens Joden

hebben gewoond", die sloeg de spreekwoordelijke spijker op de kop. Ook wij hebben sceptisch opgekeken toen we één enkele maal vernamen "Het waren er twee". Doch eens te meer bleek daar een grond van waarheid in te schuilen, Willem van der Jode met zijn gezin die bleef, Jelus, Sust' van der Joede waarvan we niet weten of hij bleef, dat waren er twee. De twijfel betreffende die laatste verdwijnt misschien indien iemand ons kan vertellen wie de moeder was van Simon De Mirabello en met wie ze gehuwd was. Gezien Simon een bastaardzoon was van Jan De Mirabello moet het iemand anders geweest zijn. Het zou ons ten zeerste plezieren daar achter te komen. U merkt het, wanneer een hond eenmaal een been vindt om aan te knagen kan hij dit moeilijk loslaten.

We begrijpen nu hoe de wijk aan twee verschillende namen kwam : de oudste en meest schilderachtige, gebonden aan een agrarisch verleden, de andere aan een historisch verleden; ook geschiedenis heeft recht. Hopelijk blijven beide in de toekomst gekonserveerd op dezelfde wijze als tot op heden. Het zou jammer zijn dat niet de twee behouden zouden blijven, ze dekken elk een andere lading, wekken een andere gevoelsgeladenheid, bereiken ons op een andere golflengte.

We beëindigen deze zoektocht opgelucht, met een gevoel van voldoening. Het was niet tevergeefs.

Mevr. De Waegeneer-Temmerman

(1) Het curen-bouck, soms ook memorieboek genoemd, werd door de elkaar opvolgende pastoors van eenzelfde parochie bijgehouden. Ze schreven daarin op : al wat ze voor hun parochie van belang vonden, o.a. de inkomsten waarop ze uit hoofde van hun geestelijk ambt recht hadden, inkomsten, uitgaven, bezittingen, herstellingen van en aan kerk en pastorie, betwistingen en beslissingen dienaangaande vanwege bisschop en hogere beslissingsraden, enz.

---oOo---

Twee vergeten honderdjarigen van Kerksken

Velen zullen zich nog de viering van de honderdjarige Delphine De Schrijver (Pintjes Delleken) in 1947 herinneren en wellicht hebben ze ook nog iets gehoord over de eeuweling "Pril" (Domien Meganck) die in 1913 werd gehuldigd.

Maar in 1887 was de parochie ook in feest en wel voor Joanna Schoupe, die in dat jaar de kaap van de honderd had omzeild.

Enkele jaren geleden werd ons meegedeeld dat er in de familie DUYM een honderdjarige zou geweest zijn waarvan de foto nog bewaard werd door Maurice Duym (zoon Prosper) aan de Driehoekstraat.

Een vluchtig onderzoek - teveel toegespitst op de familienaam Duym - (onwetend van de naam van de eeuweling) leverde niets op. Ons medebestuurslid Edgard Huylebroek uit Denderhoutem bracht echter de oplossing met het doodsprentje van Joanna Schoupe, echtgenote van Jan Baptist De Sadeleer, geboren te Kerksken op 11 augustus 1787 en er overleden op 29 november 1887. Meteen werd het duidelijk dat deze vrouw tot de voorouders van de huidige familie Duym behoorde en naar de naam van haar man, ook "Tistje Saoleers" of gewoon "Tistjes" wordt genoemd.

Joanna Schoupe was de dochter van Angelus Schoupe en van Carolina Callebaut. Ze was op 5 maart 1816 te Kerksken gehuwd met Jan Baptist De Sadeleer (ook weleens De Sadeleir geschreven) die in Haaltert geboren was op 2 november 1784, zoon van François en van Vijverman Marie Susanne.

Het gezin had 5 kinderen waarvan er 2 vroegtijdig overleden zijn. (Theresia °2 augustus 1771 en Petrus °25 september 1774, Isabella °20 januari 1778 en + °17 januari 1780, Dominicus ° 8 februari 1781 en + °19 januari 1789).

Volgens het "Register der Bevolkingen voor het geestelijk Bestuur der Parochiën of Status Animarum" van de parochie, rond 1845 opgesteld, woonde Joanna met haar gezin op de Driehoek, waar Prosper Duym en zijn broers Alfons en Arthur woonden en thans ook nog de boerderij van Maurice gevestigd is.

In voornoemde "Status" worden 2 kinderen van Joanna vermeld :
Nathalie, geboren in 1822 en Franciscus in 1830.

Het ligt niet in onze bedoeling hier de samenstelling van deze familie verder uit te werken. Alleen nog even de band aanduiden met de huidige afstammelingen.

Nathalie, dochter van Joanna, huwde met Duym Donatus, geboren op 1 maart 1822, een wever uit een kroostrijk gezin (zoon van Joannes-Baptisten Judoca Mook) dat op het Dorp te Kerksken woonde.

Een zoon van deze echtgenoten, Duym Judocus Leander, geboren te Kerksken op 27 juli 1850, was de vader van Frans, Prosper Alfons en Arthur Duym, waarvan sommige afstammelingen nog in Kerksken wonen.

In 1887 werd Joanna Schouppe 100 jaar. De Parochiegemeenschap heeft haar gehuldigd en waarschijnlijk bij deze gelegenheid de foto genomen die Maurice Duym bewaart.

Pastoor Pauwels, die in 1887 de overleden pastoor Van Hoeymissen opvolgde, tekende in het overlijdensregister van de parochie het volgende op (vertaald uit het latijn) : op 29 november (1887) is overleden Joanna Maria Schoupe van hier, weduwe van Joannes Baptist De Sadeleer, dochter van Angelis en van Carolina Callebaut in de leeftijd van honderd jaar en drie en een halve maand.

Zij was een sterke vrouw, godsvruchtig en opgewekt van gemoed. Allervriendelijkst had zij aan ondergetekende pastoor, bij zijn pechtige eerste intocht in de parochie (inhuldiging van pastoor Pauwels) een ruiker bloemen overhandigd.

Op haar honderste verjaardag werd ter hare eer een feestdag gehouden en in de kerk werd een mis opgedragen met zeer grote volkstoeloop. Voor het koor hing een jaarschrift : "Achtbare parochiane, goede Joanna, gij Jesus Lieveilinge, Wees Welkom". Zo wordt ons op kernachtige wijze een vrouw geschetst die haar honderste verjaardag nauwelijks drie maanden overleefde en op 29 november 1887 in haar woning overleed.

Een andere vrouw, te Kerksken geboren, die het geluk had honderd te worden was Berlindis De Sadeleer.

Geboren te Kerksken onder het Frans Regime op 22 december 1804, is haar geboorteakte in het Frans opgesteld. Volgens de toen in voege zijnde Republikeinse Kalender viel haar geboortedag op 1 ninese van het jaar 13, eerste jaar van het Keizerrijk. Berlindis was de dochter van Dominique, landbouwer, en van Jeanne De Sadeleer, spinster. Haar vader was afkomstig van Mere en haar moeder van Aalst (Schaarbeek).

Met haar vader traden als getuigen bij de aangifte van de geboorte op : Jean-Baptist Giels "écrivain" uit Sint-Lievens-Houtem en Henri Ringot "accoucheur Juré" uit Kerksken.

Het gezin woonde in de Boekent en we vonden volgende kinderen : Jean André °6 mei 1807, Jean François °6 oktober 1809 en Charles °16 maart 1912.

Waarschijnlijk is het gezin verhuisd want in de reeds hoger geciteerde "Status Animarum" van 1845 is er geen spoor meer

van te vinden.

Berlindis De Sadeleer woonde uiteindelijk bij haar neef Victor De Sadeleer, die pastoor was in Kluizen in 1891 tot 1917. (1)

Het is in Kluizen dat haar honderdjarig jubelfeest werd gevierd op 22 december 1904. De honderdjarige werd langs de met denneboompjes en groen versierde straten naar de kerk gebracht, waar een plechtige dankmis werd opgedragen.(2)

- (1) Zie meer over deze priester op Blz. 115 en 108 (foto) van "Denderhoutem De Sint Amandusparochie vroeger en nu". E. Huylebroek
Kluizen behoort thans tot de fusiegemeente Evergem.
- (2) Inlichtingen van E.H. Pastoor Strobbe te Kluizen.

Op 7 september 1907 is Berlindis te Kluizen overleden. Zij was ruim 103 jaar oud geworden? Wij vinden haar grafmonument terug op het kerkhof te Kluizen in de schaduw van de parochiekerk, waar ze samen met haar neef pastoor Victor De Sadeleer begraven werd.

P. Temmerman

Bronnen : Register burgerlijke stand Kerksken en Haaltert.
Gemeentearchief - Haaltert
Parochieregisters Kerksken A.R.A. Gent
Status Animarum - parochiearchief St. Marinusparochie
Kerksken.

---oOo---

Aanstelling van een koster te Helderghem

In 1768 heeft de abt van de Sint Adrianusabdij van Geraardsbergen het ambt van koster te Helderghem toegewezen aan Simeon Schouppe als opvolger van de overleden Cornelis Schouppe.

Simeon was aanbevolen door de meier, de burgemeester en de schepenen van Helderghem en een onderzoek had uitgewezen dat de betrokkene bekwaam, geleerd en gemanierd genoeg werd bevonden om het kosterschap uit te oefenen.

Het kosterschap was een functie waaraan bepaalde voordelen verbonden waren, die de titularis moest waardig zijn, derhalve verantwoordt de abt zijn aanstelling.

Dit alles staat te lezen in een archiefstuk van de abdij van Geraardsbergen, waarvan de tekst volgt.

"Sy kenbaer aen Alle degene die sullen insien dat wij, Ildefonsus Van Hoorde, Abt der Abdije van den H. Martelaer Adrianus, van het Orden van den H. Benedictus, Diocese van Mechelen, de sursuivance Der Costerije van Helderghem toebehoorende aen onse Collatie, provisie ende Dispositie, naer behoorelijck ondersoeck, ende naementlijck gheledt op de Recommandatie van Meijer, borgemeester ende schepenen der voors. prochie van Helderghem, over de bequaemheyt, geleertheyt ende gemaniertheydt van SIMEON SCHOUPPE, aen den selven hebben gegeven met alle de vrughten, profijten ende rechten deselve Costerije aengaende naer de doodt van Cornelius Schouppe dat hij de gehoorsaemheyt ende eerbiedinghe, die hij ter oorsaecke van sijne officie aen ons, onse naervolghers ende aen den Eerweerdighen Heere Pastor schuldigh is, sonder uytstel ende murmuratie promptelijck volbrenghen, daerom bidden ende versoecken wij van den ghenen die het eenighsins is Raeckende, dat hij den geseyder SIMEON SCHOUPPE de lasten sijnder Costerije wel bedienende soude laeten vredelijck ende profijten, hem daartoe oock helpende, sonder noghtans ons Recht, ofte jemants anders te

hinderen. Tot welckers geloof ende kracht wij desen met onsen Naem ende seghel hebben bevestight."

desen 30 Mey 1768
ende was onderteeckent
ILDEFONSUS Abt van St. Adriaen

Bron : Rijksarchief te Ronse
Uit het "Liber Observationum"
Sint-Adriaens Abdij te Geraardsbergen

De Troyer Roger

---oOo---

Kinderspelen uit vroeger dagen

C. Twee- of Meermansspelen

Riejepen : was de velg van een fietswiel ("band") rollend voor zich uitstoten of uislaan : stoten door een dunne stok in de gleuf te laten glijden, slaan door met een dito op de buitenrand te meppen. Het kon zowel louter ontspannend als competitief (om 't eerst aan een afgesproken doel) worden gespeeld.

Op zaterdagnamiddag werden soms massale tochten naar afgelegen wijken georganiseerd, onder hels gedender op de straatstenen en het erbijhorende geklop en gejoel.

Wie niet een velg op de kop kon tikken deed het dan maar met een wielkje van een afgedankte kindervoitur of van de seininstallatie langs de spoorweg (waarmee men overigens ook primitieve trotinetten maakte). Een lange ijzerdraad door de naaf was hier het drijf- en stuurmiddel.

Meetjesschieten : vanop een bepaalde afstand een loden "plakker" (ronde schijf) om het dichtst bij een, in de aarde getrokken, streep gooien. Wie won kreeg van de anderen de over-

eengekomen premie (knikkers, kersepitten).

Ouderen speelden voor geld, met als "plakker" een muntstuk van 2 centiem. Wie op de meet gooide was uiteraard de winnaar, tenzij iemand na hem hetzelfde deed. Die mocht dan de muntjes van de verliezers binnenrijven.

Een andere manier van "meetjesschieten" : beide uiteinden van de meet werden aan weerszijden met een cirkelboog verbonden. Het achterste segment was de "over", het voorste "d'n dezen". Na onderlinge afspraak moest naar één van beide worden gemikt. Wie niet in het aangeduide vak terecht kwam was al bij voorbaat verloren. Voor de anderen golden dezelfde regels als bij het voorgaande spel.

Ver-springen : zonder aanloop (staandsvoets), met de toppen van de klompen aan de meet, na veel voorafgaandelijk armgezwaai, om het verste springen.

Werd ook wel eens gedaan om de rollen in een ander spel te verdelen.

Kalleke werpen : Een 5 cm-lang stukje van een liniaal (of zelf gesneden), de lange vlakken gemerkt met een X, respectievelijk de nummers I, II en III.

In een cirkeltje werd de afgesproken inzet (knikkers, kersepitten) van alle deelnemers bijeengebracht. Bij beurtelings opgooien waren de nummers I en III goed voor evenveel knikkers (kersepitten) uit de pot, ging X met alles lopen, terwijl een II de onfortuinlijke gooier verplichtte het dubbel van de nog voorhanden zijnde inzet bij te passen.

Eventueel bij het luiden van de schoolbel stortte heel de bende (ook niet-deelnemers) zich op de nog resterende pot. Of wat dacht je ?

Knikkeren (merbollen) : kende meerdere disciplines.

Er was vooreerst het meestbeoefende "putjesschieten" :

men moest om 't eerst vijf putjes in de aarde trachten te halen, één op ieder van de vier hoeken van een ingebeeld vierkant, plus één (het einddoel) in het midden. De tegenstrevers mochten je daarbij hinderen met je knikker van de beoogde punt weg te schieten, intussen trachtend zelf de reeks af te maken.

Het kon ook met slechts twee deelnemers aan de start. Iets anders was dan weer "kotjesschieten". In een cirkeltje (kot) zette iedere speler één of meer knikkers in. Met een dikkere (doorgaans van glas : de "schieter") trachtte men om beurten daarvan zoveel mogelijk buiten het cirkeltje te knikkeren. Best niet te slokoppig, want als de "schieter" in het cirkeltje bleef haperen stond men "dood", en moest de verworven buit worden teruggelegd. Wie reeds met buit op zak liep "had er op" en kon door een tegenspeler worden "afgestoten" waardoor hij alles aan de "afschieter" af moest staan. Om buiten schot te blijven werkte hij zijn "schieter" best over de streep wat echter voor slechts één beurt was toegestaan. Trachtte hij zo veilig mogelijk buiten bereik te blijven dan moest hij na 3 beurten weer zijn kans wagen en door het cirkeltje passeren.

"Achtereenschieten" was dan weer een steekspel tussen 2 of meer deelnemers en niet aan een plaats gebonden. Men trachtte gewoon de knikker van de tegenstrever te raken, wat dubbel zoveel opbracht als hem binnen greepafstand te bereiken. Greepafstand : na te hebben geroepen "rekkers !" mocht men de vingers uitrekken of de andere hand medegebruiken om de nodige greepwijdte te bekomen. Als men voor de tegenstrevers "verhogerkes !" riep, mocht men het doel vanop de klomp trachten te treffen. Na een misser kwam de andere (of de volgende) aan de beurt.

Er werd ook geknikkerd tussen de lijnen van een, op de grond getekende spiraal. Vertrekkend van in het centrum moest men om 't eerst de uitgang trachten te bereiken zonder de lijnen te overschrijden of er zelfs maar op "dood" te staan. Door een tegenstrever over de lijn geschoten, moest men weer van vooraf aan beginnen.

---oOo---

(vervolgt)
G. Redant